

Pat Aku”m: Bread Baked by a Non-Jew
Class 3
Drisha Institute, Fall 2020
 Dr. Shana Strauch Schick

1) The Prohibition:

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

מתני'. ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה:
 חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, והפת והשמן שלהן. רבי ובית דינו התירו השמן
 והשלקות, וכבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ, וטרית טרופה, וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו, והחילק, וקורט של חלית, ו
 ומלח שלקונדית - הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה.

רש"י מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

והשלקות - כל דבר שבישלו עובד כוכבים ואפילו בכלי טהור וכולהו משום חתנות.

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לו עמוד ב

וגניבא משמיה דרב אמר: כולן משום עבודת כוכבים גזרו בהן, דכי אתא רב אחא בר אדא א"ר יצחק: גזרו על פיתן משום שמנן; מאי
 אולמיה דשמן מפת? אלא, על פיתן ושמן משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר, ועל דבר אחר משום ד"א.

רש"י מסכת עבודה זרה דף לו עמוד ב

משום יינן - שהיין בוער בו ומביאו לידי בנותיהן.
 ובנותיהן אסורין משום דבר אחר - עבודת אלילים.
 ועל דבר אחר שלא הזכיר כאן גזרו משום דבר אחר - ולא משום עבודת אלילים לקמן מפרש לה.

2) The Relationship Between Bishul Aku”m and Pat Aku”m: Are they the same prohibition?

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

איבעיא להו: הניח עובד כוכבים והפך ישראל, מהו?
 אמר רב נחמן בר יצחק: ק"ו, גמרו ביד עובד כוכבים מותר, גמרו ביד ישראל לא כ"ש!
 איתמר נמי: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה א"ר יוחנן: בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל,
 בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים - מותר, ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עובד כוכבים.
 אמר רבינא, הלכתא: הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל, א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים, א"נ שגר עובד כוכבים ואפה
 עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי - שפיר דמי.

הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף יג עמוד ב

... מפורש בגמרא שאיסורו של פת משום חתנות ושמן ג"כ ואף שלקות פירש רש"י ז"ל שמשום חתנות נאסרו.
 וא"ת א"כ אמאי פלגינהו תנא דמתניתין ל-פת ושלקות בתרתי - הרי שניהן משום בשולן נאסרו ומשום חתנות? (1) י"ל שתי גזירות הוו
תלמידי שמאי והלל גזרו על פתן ושמן משום יינן כדאיתא בגמ' (דף לו א) דתרוייהו שייכי בהדי יין ושמן מפני שהוא משקה כמוהו
 ופת משום דשכיחא מילתא דאכיל איניש ושתי,
 אבל על השלקות לא גזרו ואתא בי דינא אחרינא וגזרו בכל השלקות משום חתנות ומשום הכי פלגינהו תנא דמתני' בתרתי.
 (2) ולי נראה שהפת של עובדי כוכבים אפילו שנתבשל ע"י ישראל כיון שהעובד כוכבים לשו וערכו ומן העובד כוכבים הוא לוקחו
 אסור משום חתנות. וכי אמרינן לקמן בגמרא (דף לח ב) דפת שלש מלאכות יש בו ואי אפה ישראל שרי - ה"מ בפת שלנו שהרי אין בו
 איסור אלא משום בשולי עובדי כוכבים ואיסור בשולו של פת התירו אותו חכמים באחת משלוש מלאכות שתהא נעשית ע"י ישראל
 אבל פת שלהם אפילו נאפת על ידי ישראל אסורה ומשום הכי פלגינהו תנא בתרתי

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה יג

הדליק העכו"ם את התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה עכו"ם, או שהדליק העכו"ם ואפה העכו"ם ובא ישראל וניער האש מעט או כבשו לאש הואיל ונשתתף במלאכת הפת הרי זו מותרת, ואפילו לא זרק אלא עץ לתוך התנור התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה טז

ודגים קטנים שמלחן ישראל או עכו"ם הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בשול, ואם צלאן עכו"ם אחר כן מותרין וכל שבשלו ישראל מעט בשולו בין בתחלה בין בסוף מותר, לפיכך אם הניח העכו"ם בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר העכו"ם הרי זה מותר.

3) Why do we eat Pat Aku"m?

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

הפת. א"ר כהנא א"ר יוחנן: פת לא הותרה בב"ד.
מכלל דאיכא מאן דשרי? אין,

(1) דכי אתא רב דימי אמר: פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עובד כוכבים לפניו פת פורני (רש"י: **הוא תנור שהוא גדול ופיו מן הצד וכל תנור שבמשנה קטן הוא ומקום שפיתת בו קדירות ופיו למעלה**). מאפה סאה, אמר רבי: כמה נאה פת זו, מה ראו חכמים לאוסרה; מה ראו חכמים? משום חתנות!

אלא, מה ראו חכמים לאוסרה בשדה (רש"י: **דליכא למיחש לאימשוכי דאקראי בעלמא הוא**); כסבורין העם: התיר רבי הפת, ולא היא, רבי לא התיר את הפת.

(2) רב יוסף ואיתימא רב שמואל בר יהודה אמר: לא כך היה מעשה, אלא אמרו: פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה פת דחוק לתלמידים, אמר רבי: אין כאן פלטר? כסבורין העם לומר: פלטר עובד כוכבים, והוא לא אמר אלא פלטר ישראל.
א"ר חלבו: אפילו למ"ד פלטר עובד כוכבים, לא אמרן אלא דליכא פלטר ישראל, אבל במקום דאיכא פלטר ישראל לא.
ורבי יוחנן אמר: אפ"ל למ"ד פלטר עובד כוכבים, ה"מ בשדה, אבל בעיר לא, משום חתנות.

(3) איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי (**בשדות אצל המצרים**), אמר להו רבא, ואיתימא רב נחמן בר יצחק: לא תשתעו (בהדיה דאיבו) + מסורת הש"ס: [מיניה דאיבו] + דקאכיל לחמא דארמאי.

תוספות מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

מכלל דאיכא למאן דשרי - מדקאמר פת לא הותרה בב"ד -- מכלל דאי בעי הוה שרי ליה אלמא לא פשט איסורו.
ומכאן סמכו עתה לאכול פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט איסורו בכל ישראל ויש לסמוך על דברי רשב"ג ור"א בר צדוק דאמרי אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בו .

תלמוד ירושלמי מסכת עבודה זרה פרק ב הלכה ח

פיתן רבי יעקב בר אחא בשם רבי יונתן פת מהלכות של עימעום היא... מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת נכרים אסורה ועימעמו עליה והתירוה [דף טז עמוד א] מפני חיי נפש. רבנן דקיסרין בשם רבי יעקב בר אחא כדברי מי שהוא מתיר ובלבד מן הפלטר. ולא עבדין כן.

רא"ש מסכת עבודה זרה פרק ב סימן כז

...ירושלמי מדקאמר תלמודא מכלל דאיכא מאן דשרי משמע שידוע היה להם שיש מקומות שנוהגין בו היתר... ובמקומות שנוהגו בו היתר לא פשט שם איסורו ועל זה סמכו הגדולים שלא אסרו אותו לבני מדינתן שנוהגין בו היתר. כי אמרו שהם מאותן המקומות שלא פשט שם איסורו. וכן מוכח לקמן שפת לא פשט איסורו בכל ישראל... מקום שהתענה בו שלשה ימים פת של עובד כוכבים מותר מפני חיי נפש. וברוב מקומות פזורינו אין פלטר ישראל מצוי והוי כמו התענה שלשה ימים. וגם בירושלמי שכתב לעיל קאמר שעמעמו עליו והתירוהו מפני חיי נפש במקום שאין פת ישראל מצויה

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה יב

אף על פי שאסרו פת עכו"ם יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת * הנחתום העכו"ם במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה מפני שהוא שעת הדחק, אבל פת * בעלי בתים אין שם מי שמורה בה להקל שעיקר הגזירה משום חתנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבוא לסעוד אצלן.

הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף יד עמוד א

... דלפום מסקנא דגמרא דילן נמי הותר... אלא ודאי אמוראי נינהו, דרב יוסף ס"ל דרבי לא התיר בפת כלל אלא שהעולם טעו בכך. ואיכא מאן דפליג עליה ואמר דרבי התיר את הפת ורבי חלבו ורבי יוחנן שקלו וטרו אליבא דמ"ד הכי והיינו דאמרינן "אפילו למ"ד" "מכלל דאיכא מ"ד" וכיון דשקלו וטרו אליביה נקיטנן כותיה. והירושלמי מוכיח כן דאיכא מ"ד הותר... ולענין מי שיש לו פת בסלו ולוקח מפלטר עובד כוכבים מפני חשיבותו של פת כמו שנוהגין עכשיו הרשב"א ז"ל התירו בשם רבו הרב ר' יונה דכיון שהותר פת של פלטר לגמרי הותרה כל היכא דליכא פלטר ישראל. שכיון שדעתו של אדם נוחה יותר בפת של פלטר מפני חשיבותו הרי זה כפת דחוקה לו וכן הדין היכא שיש פלטר ישראל אלא שהפת של פלטר עובד כוכבים נאה הימנו

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיב סעיף ב

*יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת מנחתום העובד כוכבים, במקום שאין שם נחתום ישראל, מפני שהיא שעת הדחק. ** (וי"א דאפילו במקום שפת ישראל מצוי, שרי) (ב"י לדעת המרדכי וסמ"ק והג"א ומהרא"י ואו"ה ריש כלל מ"ד). אבל פת של בעלי בתים, אין שם מי שמורה בה להקל, שעיקר הגזירה משום חתנות, ואם יאכל פת בעלי בתים יבא לסעוד אצלם. הגה: ולא מקרי פת בעל הבית, אלא אם עשאו לבני ביתו, אבל עשאו למכור, מיקרי פלטר, אף על פי שאין דרכו בכך. וכן פלטר שעשאו לעצמו, מקרי בעל הבית (כך משמע בב"י).

***ש"ך יורה דעה סימן קיב ס"ק ו**

(פמ"ג) יש מקומות כו' - ול"ד לשלקות בסי' קי"ג דלא נהגו היתר בשום מקום דעל הפת יחיה האדם ושייך ביה טעמא דירושלמי דחיי נפש ומה"ט הקילו נמי בפת השלכת קיסם וכן כמה דברים דלא מהני בשלקות כמ"ש המחבר בסי' קי"ג סעיף ו'.

****ש"ך יורה דעה סימן קיב ס"ק ח**

(פמ"ג) וי"א כו' - במרדכי כתב הטעם לפי שאותן מקומות הנהגין היתר היינו משום שלא נתפשט איסור פת של עובד כוכבים בתחלת הגזירה באותן מקומות לפי שפת של עובד כוכבים לא פשט איסורו בכל ישראל ולפ"ז משמע דאפילו פת של בעלי בתים מותר דהא לא נתפשט כלל איסור פת של עובדי כוכבים באותן מקומות

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיב סעיף ה

יש אומרים שמי שיש בידו פת, או שיש פלטר ישראל, ויש פלטר עובד כוכבים עושה פת יפה ממנו, או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מותר לקנות מפלטר עובד כוכבים במקום שנהגו היתר בפת של פלטר, דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו, הרי זה כפת דחוקה לו.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיב סעיף ו

יז] יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל, מותר אפילו של בעלי הבתים. (וא"צ להמתין על פת כשר, וכן נוהגין) (ב"י בשם א"ח).

B) Custom to be strict during ימי תשובה:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תרג סעיף א

אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך ליזהר.

לבוש אורח חיים סימן תרג סעיף א

אפילו מי שלא נזהר מפת של גוים בשאר ימות השנה, נוהגין לזהור בו בכל עשרת ימי תשובה, והיינו מראש השנה עד יום כיפור, כדי להנהיג עצמו בטוהרה באלו הימים ולזכור שהם משונים למעליותא יותר משאר ימות השנה, ואם אינו יכול לאפות בעצמו, יכשיר את התנור שאופין בו הגוים, שישליך בו ישראל קיסם אחד כדי שיהא נראה כמסייע באפייתה, כדי להעלות על לבבנו שאנו מובדלים מהם בקדושה ובטוהרה ונעשה(א) תשובה